

OKNA APSIDY KOSTELA STĚTÍ SV. JANA KŘTITELE V HOSTIVAŘI

LADISLAV BARTOŠ

Příspěvek přináší poznatky o nedávno objevených oknech apsidy hostivařského kostela. Co se týče dochovaných detailů své středověké podoby, byl tento kostel do nedávna považován za poměrně chudý objekt. Pohled se změnil s nálezem nástěnných maleb v apsidě, při jejichž postupném odkrývání bylo možné dokumentovat a zčásti i obnovit okna, o jejichž existenci se do té doby nevědělo. Text se zabývá polohou a podobou nalezených oken románského, gotického a barokního stáří, problematikou jejich opětovného otevření a osvětlením presbytáře v průběhu dějin kostela.

WINDOWS OF THE APSE OF THE CHURCH OF THE BEHEADING OF ST. JOHN THE BAPTIST IN HOSTIVAŘ

This essay presents the findings of the recently discovered windows of the apse of the Hostivař church. Regarding the details of its surviving medieval form, this church was until recently considered to be a relatively poor building. This opinion changed with the discovery of wall paintings in the apse; during their gradual uncovering it became possible to document and partially restore a window whose existence had previously been unknown. The text deals with the position and shape of the discovered windows of Romanesque, Gothic and Baroque age as well as the issue of re-opening them and the illumination of the presbytery throughout the history of the church.

Klíčová slova — kostel – středověk – románská architektura – sakrální architektura – apsida – okno

Key words — church – Middle Ages – Romanesque architecture – sacral architecture – apse – window

Kostel Stětí sv. Jana Křtitele v Hostivaři je středověká stavba, v jejíž přesnější dataci nepanuje dosud shoda. Přehled četné dosavadní literatury uvádí například Zdeněk DRAGON (1990). Údaje uváděné v literatuře k datování objektu se značně rozcházejí, pohybují se mezi 11. a 13. stoletím. Na základě novějších poznatků, získaných zejména z archeologických výzkumů (PODLISKA 2010) se jako pravděpodobnější jeví výstavba kostela až v průběhu 13. století. Nasvědčuje tomu jednak lomové zdivo apsidy i lodi kostela, jednak značné rozměry stavby. Domněnka o dodatečném prodloužení lodi kostela se nepotvrdila, stejně jako hypotéza, že apsida je pozůstatkem starší rotundy.

Kostel byl přestavován ve 14. století a barokně upravován v 18. století. V průběhu druhé poloviny 19. století byly prováděny puristické úpravy směřující k obnovení jeho románské podoby.¹ Až do nedávna převažoval názor, že se v objektu nezachovaly žádné detaily nejstarší stavební fáze, s výjimkou osového okénka apsidy, které bylo znovuotevřeno na konci 19. století. Velkým překvapením tak bylo objevení vzácně zachovaných středověkých nástěnných maleb na stěnách a konše apsidy. Při postupném odkrývání maleb byla také objevena další zazděná okna apsidy.² Dosud neznámá okna apsidy, proměny jejich podoby v průběhu času a některé analogické příklady jsou předmětem tohoto příspěvku.

Kostel Stětí sv. Jana Křtitele v Hostivaři stojí na levobřežní terase Botiče, v centru staré obce a v blízkosti původní tvrze, později dvora. Volně stojící objekt orientovaného kostela je umístěn ve svahu, na pozemku ohraničeném zdí bývalého hřbitova (obr. 1).

Podélná jednodílná stavba s přibližně půlkruhovou apsidou má plochostropou loď a apsidu zaklenutou konchou. K lodi je na západní straně přistavěna předsíň a na severu sakristie. Apsida je na loď napojena pravouhle odstupňovaným vítězným obloukem. Geometrií kostela a nepravidelností apsidy se podrobně zabýval Martin MÜLLER (2012). V téměř přesné středové ose je dochované celé původní východní štěrbinové okno, obnovené v roce 1893. Po obou stranách od něj byla v letech 2007–2010 postupně objevena další zazděná okna. K nálezům okenních otvorů v apsidě došlo v návaznosti na objev unikátně dochované figurální malířské výzdoby, její postupné odhalení a restaurátorskou obnovu, probíhající v období let 2007–2010 (obr. 2).

Jednodušší je situace oken v severní polovině apsidy. Zde bylo odkryto intaktně dochované románské okno, tvarově a rozměry odpovídající oknu střednímu. Ještě dále směrem

¹ V roce 1864 byla snížena strmá gotická střecha a nahrazena „románskou“ s nižším sklonem, roku 1893 došlo k zazdění barokních kasulových oken na bocích apsidy.

² Odkrývání a restaurování maleb prováděl restaurátor ak. mal. Miroslav Slavík.